



Representantforslag 129 S

(2014–2015)

fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Kirsti Bergstø, Karin Andersen og Torgeir Knag Fylkesnes

Dokument 8:129 S (2014–2015)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Kirsti Bergstø, Karin Andersen og Torgeir Knag Fylkesnes om å stoppe stoppeklokkene og øke bemanningen i eldreomsorgen

Til Stortinget

Bakgrunn

Det blir stadig flere eldre innbyggere i Norge. Det er gledelig det betyr at folkehelsen har blitt bedre, og flere får leve lange og gode liv. Men selv om mange er ved god helse i alderdommen, stiller utviklingen krav til eldreomsorgen – flere syke og pleietrengende eldre blir avhengige av at fellesskapet stiller opp for dem.

Altfor mange av landets eldre får ikke den omsorgen de fortjener. Selv om innsatsen er økt, er eldreomsorgen fortsatt av sterkt varierende kvalitet. Ofte er den altfor dårlig. Mange steder er bemanningen for lav, og rapporten «Menneskerettigheter i norske sykehjem» fra desember 2014 slo fast at grunnleggende menneskerettigheter krenkes i norske sykehjem.

Eldreomsorgen står foran et veiskille. Enten klarer man å skape en trygg og god omsorg for alle, eller så vil man få en utvikling hvor forskjellene øker og den enkeltes lommebok får mer å si. Det er selve velferdsmodellen i Norge som står på spill. Forslagsstillerne vil skape en bedre eldreomsorg gjennom å øke bemanningen på sykehjemmene, stoppe stoppeklokkene i hjemmetjenestene og gi de eldre selv større innflytelse over tilbudet de får.

Den viktigste ressursen for å sikre en god eldreomsorg er fagfolkene som jobber der. Men mange steder er det stor knapphet på nettopp denne ressursen. I mange sykehjem er bemanningen for lav. Dette

går utover både tilbudet til de eldre og arbeidsdagen til de ansatte. Flere folk på jobb gir mer tid til omsorg for de eldre. Det er derfor avgjørende å øke bemanningen i eldreomsorgen.

De som vet mest om hva som er god eldreomsorg er de eldre selv. Dagens eldreomsorg er i altfor stor grad styrt av stoppeklokker og skjemaer. I stedet for å stole på de ansattes kompetanse, lager man standardiserte tidsskjemaer som ikke tar hensyn til individuelle behov. Da blir det vanskelig å utvikle en omsorg hvor innsatsen styres av de eldres behov og ønsker. Det er ikke gitt at alle har det samme pleiebehovet hver eneste dag. En god eldreomsorg har rom for denne variasjonen, og erkjenner at også eldre kan ha gode dager og dårlige dager. Derfor må de ansatte få større mulighet til å disponere arbeidsdagen med utgangspunkt i de eldres behov, gjennom faglig skjønn i stedet for byråkratisk detaljstyring. Den norske eldreomsorgen trenger en tillitsreform, der stoppeklokkene erstattes med tillit til fagfolks kompetanse og mer makt over egne liv for de eldre selv.

Norge trenger en eldreomsorg som i større grad ser enkeltmennesket, og som gir rom for virkelig valgfrihet for de eldre. Pleietrengende eldre må i større grad få innflytelse over tjenestene de er avhengige av. En måte dette kan gjøres på er gjennom en klippekortordning etter modell fra København, der de hjemmeboende eldre med størst hjelpebehov får tildelt en halvtime med hjemmehjelp hver uke som de selv kan disponere fritt. Slik får de eldre mer frihet i hverdagen. Valgfrihet handler ikke om å få velge hvilket firma som leverer tjenester, men om å få velge hva tiden skal brukes til.

Nasjonal bemanningsnorm

Det har flere ganger blitt påvist at lav bemanning er en stor utfordring i eldreomsorgen. I rapporten «Bemanning og kompetanse i hjemmesykepleien og

sykehjem» fra 2014 (Velferdsforskningsinstituttet NOVA) finnes blant annet følgende sitat:

«Informantene opplevde et stort tidspress i tjenesten. Et stort flertall opplevde daglig eller ukentlig at tiden til den enkelte pasient ikke strakk til.»

Og videre:

«Det var en meget sterk korrelasjon mellom arbeidsmiljø og opplevd kvalitet for pasientene. Analysene viste en sammenheng mellom bemanning i sykehjem på ulike tidspunkt (antall pleiere pr. pasient) og opplevd kvalitet på tjenesten.»

Økt bemanning vil gi bedre kvalitet og en bedre arbeidsdag for de ansatte. Men i en trang kommune-økonomi er det ofte vanskelig for kommunene å prioritere de eldre. Mange steder er det også utfordringer knyttet til rekruttering av fagfolk. For å sikre at eldreomsorgen prioriteres og at det er et godt tilbud i hele landet, mener forslagsstillerne at det bør innføres en nasjonal bemanningsnorm for sykehjem. En bemanningsnorm sikrer en god nasjonal standard for eldreomsorgen og vil gi mer tid til omsorg for de eldre. Enkelte kommuner har allerede satt i gang tiltak for å styrke bemanningen ved sine sykehjem, og de har opplevd at dette ga bedre kvalitet, uten at det svekket økonomien. Bergan sykehjem i Kristiansund fikk 800 000 kroner fra bystyret til å øke bemanningen. Dette ga mer tid til pasientene. Det førte også til mindre sykefravær, vikarbruk og overtidssjopping, og gjorde at sykehjemmet sparte 1 mill. kroner. Eksempellet ved Bergan sykehjem viser at det i noen tilfeller er mulig å øke bemanningen uten at kommunene får store økonomiske problemer. For å få til et tilstrekkelig nasjonalt løft mener forslagsstillerne likevel at det er behov for at staten bidrar med øremerkede midler.

Flere hoder og hender er avgjørende for å bedre livskvaliteten for eldre på sykehjem. Flere folk gir mer tid til god omsorg og bedre arbeidsforhold for de ansatte. Norge trenger en nasjonal bemanningsnorm for sykehjem. Det må derfor igangsettes en utredning av hva som vil være en god norm for norske sykehjem. Utredningen må ta sikte på å finne ut hva som er et tilstrekkelig godt bemanningsnivå for å sikre god kvalitet for alle pasienter i eldreomsorgen.

Forslag

Stortinget ber regjeringen utrede en nasjonal bemanningsnorm for sykehjem, med sikte på å innføre en slik norm.

Klippekort

Alle mennesker har behov for frihet til å ta egne valg og bestemme over egen hverdag. Dette gjelder også pleietrengende eldre. Det er hele mennesket som trenger omsorg, og da holder det ikke å bare få

hjelp til det aller mest nødvendige i hjemmehjelpens skjema. De eldre må i større grad enn i dag få lov til å være med på å styre den hjelpen de får, og til å kunne prioritere selv hva de vil ha hjelp til og hvilke omsorgstjenester de har behov for.

I København er det som nevnt satt i gang et prosjekt der brukerne med størst hjelpebehov fra hjemmetjenesten får tildelt et «klippekort» med en halvtime ekstra pleietid i uken. Halvtimene kan samles opp, slik at maksimalt tre timer kan tas ut samlet. Denne tiden kan de eldre benytte akkurat som de selv ønsker. En slik ordning gir de eldre mer frihet over sin egen hverdag, og muligheten til selv å bestemme over det pleietilbudet de får. Noen dager kan god pleie og omsorg for eksempel innebære hjelp til å få besøke graven til en av sine kjære eller tid til å ta en kopp kaffe og en prat. En slik ordning vil også gi mer fleksibilitet i hverdagen for eldre med liten bevegelsesfrihet i hverdagen.

For alle mennesker kan dagsformen variere. Eldre pleietrengende kan ha gode dager, og de kan ha dager det går mindre bra. Ulike mennesker kan ha ulike behov for pleie, og hva som skal til for å oppleve å få bedre livskvalitet kan variere fra person til person. Norge må ha en eldreomsorg som tar dette innover seg.

Forslagsstillerne mener derfor at det bør opprettes en pott som kommunene kan søke på for å teste ut ordningen med klippekort for eldre med størst pleiebehov, etter modell fra København. På sikt ønsker forslagsstillerne at dette skal bli en nasjonal ordning.

Forslag

Stortinget ber regjeringen innføre en statlig støt-teordning for kommuner som ønsker å gjennomføre forsøk med selvbestemmelse over deler av hjemmehjelpstiden for eldre med stort pleiebehov.

Tillitsreform

I altfor lang tid har stoppeklokkene fått styre eldreomsorgen. I et forsøk på effektivisering har man i stor grad endt opp med en byråkratisk og rigid eldreomsorg, som ikke ser hver enkelt pasient. Det er på tide å ta et oppgjør med stoppeklokkene og skjemaene og gjenreise faglig kompetanse som det avgjørende for hvordan tiden til de ansatte fordeles. Det er behov for en tillitsreform i eldreomsorgen, der tjenestene skal bygge på det behovet de eldre har og den kompetansen de ansatte har til å dekke disse behovene. De økonomiske rammene besluttet av dem som fatter vedtak, men hvordan tid og ressurser brukes, bør i større grad besluttet i samråd mellom tjenestemottaker og tjenesteyter. En ordning der omsorgen til hver enkelt pasient og pleietrengende er låst til et visst antall minutter, ivaretar ikke de pleietrengendes behov på en god nok måte. Stoppeklokkeomsorgen som i dag dominerer i mange kommuner, gir de eldre

lite valgfrihet, og hindrer de ansatte i å bruke sitt faglige skjønn til å gi hjelp etter behov. Om en hjemme-sykepleier bruker flere minutter enn hva stoppeklokken tilsier, på en bruker som har en dårlig dag, blir resultatet et «avvik» som må forklares for byråkratene i kommunen. De ansatte kan ofte ha mange gode grunner til å gå vekk fra en forhåndslagt plan for tidsbruk per pasient. En pasient kan ha en god dag og lite pleiebehov, en annen pasient kan ha en dårlig dag og dermed behov for ekstra omsorg. Det er de eldres behov og ønsker som må stå i sentrum. Man må ha tillit til at de eldre sammen med fagarbeiderne er bedre i stand til å vurdere hva slags hjelp hver enkelt trenger enn et standardisert skjema.

En tillitsreform vil gi bedre kvalitet til de pleie-trengende. I København ble det innført et prøveprosjekt med tillitsreform i hjemmetjenesten i 2012. Reformen innebar å fjerne tidkrevende byråkrati, rapportering, kontroll og detaljstyring, og i stedet la de ansatte få bruke sitt faglige skjønn og stole på de vurderingene de gjør. Reformen har gitt gode resultater, og både de ansatte og brukerne er mer fornøyd.

Det finnes allerede forsøk med slike tillitsreformer også i Norge. I Oslo blir det i 2015 satt i gang et forsøksprosjekt med tillitsreform i hjemmetjenesten i bydelene Grorud, Ullern, Gamle Oslo og Østensjø. Dette er forsøk som bør følges med stor interesse, og kunnskapen fra disse forsøkene bør danne grunnlaget for tillitsreform også i andre kommuner. Dette vil innebære en betydelig effektivisering og forbedring av eldreomsorgen. Det må derfor være et ansvar for nasjonale myndigheter å arbeide for tillitsreform i kommunene.

En god eldreomsorg er fleksibel og ikke styrt av stoppeklokker. Om man ønsker å gi de eldre et best mulig tilbud, må man ha en eldreomsorg der tiden går til omsorg og pleie, ikke rapportering, kontroll og detaljstyring. Derfor mener forslagsstillerne det er på tide å fjerne detaljstyringen av arbeidsdagen til de an-

satte i hjemmetjenesten, og sette i gang nasjonale prøveprosjekter med tillitsreform etter modell av København.

Forslag

Stortinget ber regjeringen invitere kommuner til samarbeid om tillitsreform i hjemmetjenestene. Utformingen av de enkelte forsøk gjøres i samråd med de enkelte forsøkskommunene, men det sentrale skal være at vurderinger rundt hvordan ressurser best brukes, i større grad skal overlates til dem som mottar og yter tjenester, og mengden rapportering skal begrenses til det helt nødvendige.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen utrede en nasjonal bemanningsnorm for sykehjem, med sikte på å innføre en slik norm.
2. Stortinget ber regjeringen innføre en statlig støtteordning for kommuner som ønsker å gjennomføre forsøk med selvbestemmelse over deler av hjemmehjelpstiden for eldre med stort pleiebehov.
3. Stortinget ber regjeringen invitere kommuner til samarbeid om tillitsreform i hjemmetjenestene. Utformingen av de enkelte forsøk gjøres i samråd med de enkelte forsøkskommunene, men det sentrale skal være at vurderinger rundt hvordan ressurser best brukes, i større grad skal overlates til de som mottar og yter tjenester, og mengden rapportering skal begrenses til det helt nødvendige.

5. juni 2015

